

ҚАДАРЛАЛЛОХУ САЛЛАМЛАШАМОДАР

Аллоҳ таъолога ҳамду санолар, Пайғамбаримиз Мұхаммад саллаллоху алайхи ва салламга салоту саломлар бўлсин!

Bugun biz Kur'oni Karimning Rasululloh salalluxu alayhi va salom ayollarga-onalargalimizga bergan oli ta'limi xususida suxbatlashamiz. Zero sharaflı xonadon ahli ana shunday olay tarbiyaga munosiblar. Toki ular turli bulmagur va bexuda odatlardan poklaning, uzlariga munosib kamolot marambasiga o'tarsinlar. Toki ularning kimmatlari yukolib, dillari haqida aniq tortsin. Darxakat, bu Alloxning ulug fazli edi. Ulkan fazl Egasi bwlmish Zot ozi xoxlagandan bansiga marxamat korsatur.

Сұхбатимиз мавзуси «Ахзоб» сурасининг куйидаги оялларидир.

﴿إِنَّمَا يُنذَّهُ عَنِ الْأَذْبَابِ مَنْ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ وَمَنْ يُنْذَّهُ فَأَنْذَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ إِنَّمَا يُنذَّهُ عَنِ الْأَذْبَابِ مَنْ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ وَمَنْ يُنْذَّهُ فَأَنْذَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ (32) إِنَّمَا يُنذَّهُ عَنِ الْأَذْبَابِ مَنْ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ وَمَنْ يُنْذَّهُ فَأَنْذَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ إِنَّمَا يُنذَّهُ عَنِ الْأَذْبَابِ مَنْ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ وَمَنْ يُنْذَّهُ فَأَنْذَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ (33) إِنَّمَا يُنذَّهُ عَنِ الْأَذْبَابِ مَنْ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ وَمَنْ يُنْذَّهُ فَأَنْذَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ (34) إِنَّمَا يُنذَّهُ عَنِ الْأَذْبَابِ مَنْ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ وَمَنْ يُنْذَّهُ فَأَنْذَلَ اللَّهُ عَزَّ ذَلِكَ بِالْأَنْزَالِ﴾

35) Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги
Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги
Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги
Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги
36) Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги Ҳизбуттаги).

**«Эй Пайгамбар аёллари, сизлар аёллардан биронтаси каби
эмасдирсизлар (яъни, бирон аёл фазли мартабада сизлар каби бўла
олмас). Бас, сизлар агар такводор бўлсангизлар (парда ортидан
бирон номаҳрам эркакка жавоб килган пайтларингизда) майин-
назокатли сўз килмангларки, у холда кўнглида мараз-нифок
бўлган кимса тамаъ килиб колур. Яхши-тўгри сўзни
сўзланглар! Ўз уйларингизда баркарор бўлинглар (яъни, бесабаб
уйларингиздан ташкарига чикманглар, магар бирон хожат учун
чикканларингизда эса) илгариги динсизлик(даври)даги ясан-тусан
каби ясан-тусан килманглар! Намозни тўқис адо килинглар,
закотни (хакдорларга) ато этинглар хамда (барча ишларда) Аллоҳ
ва Унинг Пайгамбарига итоат этинглар! (Эй Пайгамбар алаихис-
салом) хонадонининг ахли, Аллоҳ сизлардан гунохни
кетказишни ва сизларни бутунлай поклашни истайди, холос.
Уйларингизда Аллохнинг оятлари ва хикмат (яъни, Пайгамбар
хадислари)дан иборат тиловат килинадиган нарсаларни зикр-
тиловат килинглар! Албатта Аллоҳ Мехрибон ва Огоҳ бўлган
Зотдир. Албатта муслим ва муслимаатар, мўмин ва мўминалар,
итоатгўй эркаклар ва итоатгўй аёллар, ростгўй эркаклар ва
ростгўй аёллар, сабр-каноат килувчи эркаклар ва сабр-каноат
килгувчи аёллар ва тавозуъли эркаклар ва тавозуъли
аёллар, хайр-садака килгувчи эркаклар ва хайр-садака
килгувчи аёллар, рўза тутувчи эрлар ва рўза тутувчи аёллар,
авратларини (харомдан) саклагувчи эркаклар ва(авратларини**

харомдан) саклагувчи аёллар, Аллохни кўп зикр килгувчи эркаклар ва (Аллохни кўп) зикр килгувчи аёллар - улар учун Аллоҳ магфират ва улуг мукофот (яъни, жсаннат) тайёрлаб кўйгандир. Аллоҳ ва Унинг Пайгамбари бир ишни хукм килган-буорган вактида бирон мўмин ва мўмина учун (Аллохнинг хукмини қўйиб) ўзлари хохлаган ишларини ихтиёр килишлари жоиз эмасдир. Ким Аллоҳ ва Унинг Пайгамбарига осий бўлса, бас, у очик йўлдан озиш билан йўлдан озибди». (Ахзоб: 32-36)

1. Аллоҳ таъоло «Эй Пайгамбар аёллари», — деб хитоб килар экан, мўминлар оналарининг бутун диккат-эътиборларини бир жойга жамлади.
2. Мехрибон ва Рахмли Зот «Эй Пайгамбар аёллари!»- деб уларни Расууллоҳ саллаллоҳу алайхи ва салламга мансуб этди. Бу хам уларнинг кадрини кўтариш, уларни шарафлаш ва берилажак шарафли таълимга хозирлаш эди.
3. «Сизлар аёллардан биронтаси каби эмасдирсизлар...». Уларнинг хеч бир аёлга ўхшамаслиги айни пайтда ўзга аёллардан афзал эканликларини такозо килади. Бирок бу афзалликнинг маълум шартлари бор эди.
4. «Агар такводор бўлсангизлар...» Рожих кавлга кўра бу шарт ўзидан аввалги жумлага bogланади. Яъни агар такво килсангизлар, сизлар ўзга аёллардан афзалдирсизлар. Маълумки, Пайгамбарнинг аёллари эканликлари уларнинг бошкалардан афзал эканликларини келтириб чикармайди. Аллоҳ таъоло «Тахrim» сурасида шундай деди:

«Аллоҳ коғир бўлган кимсалар (ва уларни мўминлар билан бирга хаёт

кечиришлари хам Аллохнинг азобидан куткара олмаслиги) хакида Нухнинг аёли ва Лутнинг аёлинин мисол келтириди. У иккиси Бизнинг бандаларимиздан икки солих банда кўл остида эдилар. Бас, у (аёл)лар (Нух ва Лутга) хиёнат килган эдилар. (Нух ва Лут) Аллох(нинг азоби)дан бирон нарсани у иккисидан даф кила олмадилар ва (уларга): «Киргувчилар билан бирга дўзахга киринглар!»- дейилди». (Тахрим:10)

Шарафли зотларга хамсухбат ёки якин-кариндош бўлиш, ёмон кимсалардан азобни тўсади, деб ўйлашлик хато.

5. «Агар такводор бўлсангизлар...» Яъни, агар ана шу такволарингизда давом этсангизлар, таквога харис бўлсангизлар. Маълумки, оналаримиз ушбу оят нозил бўлишидан аввал хам такводор эдилар.

6. «Майин-назокатли сўз килманглар...» Аллох таъоло уларнинг шарафли хонадонга мансуб шарафли ва такводор аёллар эканлигига ишора килганидан сўнг «майин-назокатли сўз килманглар»,- деб кайтарди. Ахир шарафли ва такводор аёлларнинг бегона эркакларга майин сўзлар айтиши соглом аклга сигмайдиган холат-ку!

7. Араб тилида «майин гапирмок – хузуъ»нинг асл маъноси хорлик-хокисорликдир. Майин-мулойим гапириш хорликка ўхшаб кетгани учун оятда ишлатилди. Албатта, мастура муслима учун хорлик сабабларини кидиришга хеч кандай хожат йўқ.

8. «... майин-назокатли сўз килманглар ...». Сиз хорлик сўзларини ахтарманг. Чунки уларни аслида хор-залил бўлганлар кидириб топадилар.

9. «У холда кўнглида мараз-нифок бўлган кимса тамаъ килиб колур». Оятда ишлар тартибига кўра зикр килинмокда. Аёлнинг номахрам эркакка майин сўзлар билан мурожаат килиши калбida марази бор кимсаларда ёмон фикр уйготиши ва уларни аёлнинг энг кимматбаҳо мулки-иффати ва шарафига тузок кўйишга кўзгатиши мумкин. Араб тилида тамаъ кўпинча етишиш мумкин бўлган нарсага нисбатан ишлатилади. Баъзида эса хомхаёл маъносини ифодалайди. Шунинг учун имконсиз нарсани хаёл килган кимсага чорасиз ишни тамаъ килибди, дейишади. Бегона эркаклар билан шакаргуфткорлик килаётган аёл беихтиёр калбларни харакатга келтириб кўяди. Окибат, баднафс кимсалар ўзларининг арzon максадларига эришиш учун йўл кидира бошлайди. Аллоҳ таъоло эркакларни аёлларга мойил килиб яратди. Бинобарин, заифалар бегоналарга назокатли сўзлар айтишдан, уларнинг олдига ясан-тусан килиб чикмокдан ўзларини тиймоклари лозим. Аллоҳдан кўркмайдиган кимсаларда бу туйгу айникса кучли бўлади.

10. Касаллик – кувватсизлик туфайли тана мижози низомининг бузилишидир. Оятда «калбларида мараз-касаллиги бор кимсалар», - дейилди. Бу кишининг дин эътибори билан Аллоҳдан такво килмаслиги ва Аллоҳнинг зикридан гафлатда бўлиши сабадидан бузилишидир. Аллоҳнинг Ўзи асрасин!

11. «У холда кўнглида мараз-нифок бўлган кимса тамаъ килиб колур». Аллоҳ таъоло Пайгамбар аёлларининг покиза ва шаън-шарафли мастуралар эканлиги учун «Бас, окибат мана бундай бўлади ...», - деб сўзни давом эттирмади. Куръонда бу каби мисоллар талайгина топилади.

12. «Яхши-тўгри сўзни сўзланглар!» Аллоҳ таъоло кайтариқдан кейин

тўгри сўзланглар, деб амр килди. Яъни, факат яхши, тўгри сўзни сўзлангиз. Зеро, инсон харакатсиз тош котмоги учун эмас, балки амал учун яратилган. Аллоҳ таъоло Пайгмабари аёлларини таквога буюрди. Аслида тавозе ва хушкалом хам такво таркибидандир. Сўнг уларни номахрам эркакларга майин-мулойим сўзлашдан кайтарди. Нихоят, факат «Яхши-тўгри сўзни сўзланглар!»- деб амр килди.

13. «Яхши-тўгри сўзни сўзланглар!» Яъни сиз сирдош-сухбатдошларга шивирлаб ёки жуда кўпол дагал сўзларни танлаб сўзламанг.

14. Яхши-тўгри сўз лафзларни хам, услубни хам ўз ичига олади. Лафзлар масаласида мўминалар уч нарсага риоя килмоклари лозим:
а) Кишининг дилини оғритадиган, кўпол ва мункар сўзларни айтмаслик; б) Бегона эркаклар билан худди маҳрами каби «айланай-ўргилай» килиб гаплашмаслик. Аёллар, номахрамларга бир иш килдираётганингизда ёки нарса сотиб олаётганингизда тилингизга эҳтиёт бўлинг; в) Эҳтиёждан ортикча сўзламаслик. Иброҳим алайхис-саломнинг аёли фарзанд кўриши хакидаги хушхабарни эшитганида бутун таажжубини икки калимага жойлаб шундай деган эди: «Тугмас кампир-а?!». У эҳтиёждан ортик биронта сўз айтмади. Бу аёлнинг назарида уни фарзанд кўришдан икки нарса тўсиб туради: Кексалик ва бепуштлик.

Муслима номахрам эркаклар билан имкон кадар кам ва киска гаплашмоги керак. Услуб масаласига келсак, мўминалар номахрам эркакларга нозланиб, тилларини бураб, ширин сўзларни танлаб гапиришлари мумкин эмас.

15. «Ўз уйларингизда баркарор бўлинглар». Мазкур оятни аксарият уламолар «вакорна», яъни викорли, муҳтарама бўлингиз, деб кироат

килишган. Факат Нофэъ ва Осим баркарор бўлингиз мазмунида тиловат килганлар. Демак, мазкур оятга икки сахих, мутавотир кироат мавжуд.

Биринчиси: Ўз уйингизда викорли-мухтарама бўлингиз.

Иккинчиси: Ўз уйингизда баркарор бўлингиз. Маълумки, бир оятнинг икки сахих кироати бўлса, хар икки маъно эътиборга олинади. Икки кироат натижасида икки хил маъно келиб чикса ва хусусан хар иккиси бир-бирини такозо киладиган маънолардан бўлса, улар оят тафсири таркибига киритилади. Аёл уйида ўтиришга буюрилди. У уйидан ташкарига чикмаслик билан викор ва салобат касб этади. Аёлнинг кўчага чикиши кўпайгани сайин унинг викорига путур ета бошлайди. Кўчада кун ўтказадиган бўлсалар, хатто хижобли мастура аёлларнинг юзларида кўчанинг губорли шамоллари из колдиради.

Бу исломдаги улкан асос ва шаръий талабдир. Мазкур асосга муслималар нечоглик риоя килсалар, уларнинг кадр-киммати, мукаррама ва муҳтарама бўлишлари шунчалар кафолатланади.

Шариатнинг аёллар хусусидаги хукмларини диккат билан ўрганиб чиккан киши шариатдаги асл максад аёлни имкон кадар номахрамлар назаридан четда тутиб туриш эканини англайди. Аёл бегона эркаклар билан аралashiб юрмасдан, ўз уйида муҳтарама бўлиб ўтиrmоги лозим.

«Умми Хумайд разиллоху анхо - Абу Хумайд Соъидий разиллоху анхунинг аёли Набий саллаллоху алаихи ва саллам хузурларига келиб деди:

- Ё Расулуллоҳ, мен сиз билан (яъни сизга иктидо килиб

масжидингизда) **намоз ўкишни яхши кўраман.**

- Мен билан намоз ўкишни яхши кўришингни билдим,- дедилар Набий саллаллоху алаихи ва саллам. (Бирок) уйингнинг ичкари хонасида ўқиган намозинг дахлизда ўқиган намозингдан яхширокдир. Даҳлизда ўқиган намозинг ховлингда ўқиган намозингдан яхширокдир. Ховлингда ўқиган намозинг кавминг (маҳалланг)нинг масжидида ўқиган намозингдан яхширокдир. Кавмингнинг масжидида ўқиган намозинг менинг масжидимда ўқиган намозингдан яхширокдир.

Ummi Xumayd razilloxu anaxonning talabiga binoan uyining eng ichkari va korongurok kismiga uning uchun namoz o'qigan joy xozirlab berildi. U Allox azza va jallaga yulikkunga kadr u erda erda namoz o'qib o'tdi ».

Максади Набий саллаллоху алаихи ва саллам масжидларида у зотга иктидо килиб намоз ўкиш бўлган аёлга шундай жавоб берилди!

Кўнгилхушлик ёки бозор-у дўконларни айланиш учун рухсат сўрайдиган (ёхуд рухсат хам сўраб ўтирмаётдиган!) аёлларга нима деб жавоб бериш керак?!

Ummu Salama razilloxu anadan: Rasululloh salalluxu alayhi va sallim dedilar: «**Ayollarning eng ya xshi masjidi uylarining ing ichkarisidir!**».

Умму Салама разиллоху анходан: Набий саллаллоху алаихи ва саллам дедилар: «Аёлнинг ўз хонасида ўқиган намози унинг хужрасида ўқиган намозидан яхширокдир. Хужрасида ўқиган намози ховлисида ўқиган намозидан яхширокдир. Ховлисида

ўқиган намози кавми(махалласи)нинг масжидида ўқиган намозидан яхширокдир».[3]

Abdullox ibn Umar razilloxu anudan: Nabiy salalluxu alayhi va sallim dedilar: «Ayollariningizni masjidlardan tusmaniz. Ular uchun uylari yaxshirokdir ».

Rasululloh salalluxu alayhi va salam dedilar: «Ayol avratdir. Ayol ko'chaga chiksa, shayton unga oldindan chikadi ».

Nabiy salalluxu alayxi va sallim dedilar: «Ayol uning eng korongu burchagida uqigan namozichalik Alloxga suyukli namoz o'qimagan».

Abdullox ibn Masud razilloxu anxu aytadi: «Ayollar avratdir. Ayol uyidan tashkariga chikadi. Uning xech bir yomonligi bo'lib qolmaydi. Ana shunda shayton unga oldingi ovoz chikadi. «Sen yoningdan o'tgan xar bir kishining maftun etanidan», - deb aytdi vasvasa qildi. Keyin ayol kiyimlarini kiyishga tutinadi. Undan: «Yo'l bulsin?» - deb so'raydilar. U: «Bemordan xol so'ramokchiman, marxumning janozasiga bormokchiman éki masjidda namoz kimkimchiman», - deb javob berishdi. Ayol xech kachon Robbinsiga o'z uyida ibodat kilganchalik ibodat kilmagani ».

Abdullox ibn Masud razilloxu anaxudan: Nabiy salalluxu alayhi va salmed delilar: **«Ayolning uyida uqigan namozi xujrasida uqigan namozidan ko'paytirildi. Unning xos xonasida ukigan namozi uyida uqigan namozidan xam ustundir ».**

Abu Amr Shayboniy aytadi: «Men Abdullox ibn Mas'udningning juma kuni kuni ayollarni masjiddan chikarib yuboraotganini ko'rdim. U: «Uylaringga

boringlar. Ўsha er sizlarga yaxshishirok », - derdi» .

Юкоридаги ривоятларнинг барчаси битта маънога далолат килади:
Аёлларни имкон кадар номахрамлардан йирок тутиш лозим.
Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам аёлларни масжидга
чиксалар хам, охирги сафда туришга буюрдилар.

Nabiy salalluxu alayxi va sallim dedilar: «***Erkaklar saflarining eng ya xshisi avvalidir, eng yomoni oksirdir. Ayollar saflarining eng yaxshiishi Oxirdir, eng yomoni avvalidir*** ».

Афсуслар бўлсинки, бугун аксарият муслималар шариатнинг бу кисмига жуда бепарводирлар. Улар бўлар-бўлмасга кўчага чикиб кетаверадиган, худа-бехуда бозорлар ва турли жамоат жойларига «юриш» киладиган одат чикаришди. Хатто масжидларда хам уларнинг минг тусда товланаётган ранг-баранг хижоблари кўзларга тикандек ботади. Нахот, ер юзининг энг покиза кисми масжидларда хам намозхонлар калбига фитна тўр солса?!

Савда разиллоҳу анҳодан сўрашди:

- *Нега бошка опа-сингилларингиз каби ҳаж, умра килмайсиз?*

Савда жавоб берди:

- *Мен ҳаж ҳам, умра ҳам килганман. Аллоҳ таъоло менга уйда ўтиришни буюрди. Аллоҳга қасамки, энди хеч качон уйимдан ташкарига чикмайман.*

Савда разиллоҳу анҳо то вафот этгунга кадар остона хатлаб кўчага чикмади. Уйидан унинг жонсиз танасини кўтариб чикдилар.

Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам аёлнинг уйидаган намозини унинг Аллоҳга энг суюкли жой-масжидда Пайгамбари ортида ўкиган намозидан афзал билди. Энди Аллоҳ таъоло учун энг ёкимсиз мавзе – бозорларга чикиш хакида нима дейиш мумкин?!

Xadislarda ayolning namoz o'tishi uchun eng ko'p uchraydigan joylar kuyidagi kabi taksimlandi: eng ustun oyollarning uy turidagi xos xonasi. So'ng undan keyingi kattarok xona. Keyin tegishliiz, uyni eshiklari tutashgan xona. Keyin xovli sahni. Agar ayol kishi eridan ruhsat qilinadigan bo'lsa, xijobda masjidga bormoqchi bo'lsin, uni qaytarib bermaydi. Chunki yukorida ko'rsatilgan kilingan xadisda: **Abdullox ibn Umar razilloxu anaxudan: Nabiy salalluxu alayhi va salam d edilar: «Ayollariningizni masjidlardan tusmaniz. Ular uchun uylari yaxshirokdir ».** [11] – deyilgan. Abdullox ibn Umardan: Rasululloh salalluxu alayhi va salam dedilar: **«Alloxning chuvilarini masjidlardan man kilmanglar»**

16. «Динсизлик (даври)даги ясан-тусан каби ясан-тусан килманглар!» «Табарруж» – ясан-тусан калимасининг асл маъноси очилиш, кўзга ташланиш демакдир. Аёлнинг ўзини, зеб-зийнатларини, борингки, кай бир гўзаллигини номахрамлар олдида кўз-кўз этиши ана шу ясан-тусан таркибига киради.

17. «Динсизлик ясан-тусани» ибораси кўп маъноларни ўз ичига олади. Жумладан, аёлнинг номахрамлар билан аралашиб юриши, юриштуришини фитнали нозу-фироклар билан ўзгартириши ва очик-сочик юриши хам шу маънога дохилдир.

18. Динсизлик, яъни жохилиятнинг ўзаги жаҳл-жаҳолатdir. Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам рисолатларидан аввал

одамлар хидоятдан узок яшаган бир холатdir.

19. Ояти карима бегоналар олдида ясан-тусан кilmok жохилият амали эканини таъкидлади. Бинобарин, шу холатда кўчага чиккан аёл ўзида жохилиятнинг бир кўринишини муҳрлаб чиккан бўлади. Эркаклар билан аралashiб, номахрамларга кўз сузиб, очик-сочик юрмок каби жохилият одатларининг хеч бири замонавийлик ёхуд тараккиёт деб аталмайди. Бу ўз номи билан жаҳолатdir. Бундан неча асрлар илгари ислом таг-томири билан сугуриб ташлаган жохилият зулматига кайтишдир.

(давоми бор)

Axmad, Ibn Xuzayma va Ibn Xibbon rivoyatasi.

Axmad, Taboroniy va boshkalar rivoyatasi.

Tababariy rivoyat.

Abu Dovud yashaydi.

Termiziy rivoyat.

Ibn Xuzayma va Tababariy rivoyatasi.

Tabaroniy rivoyat.

Abu Dovud va Ibn Xuzayma rivoyat.

Ibn Xuzayma va Taboroniy rivoyatasi.

Musulmon yashashi.

Abu Dovud yashaydi.

Imom Buxoriy va Muslim rivoyatlari.

Аллоҳ таъолога ҳамду санолар, Пайгамбаримиз Мухаммад саллаллоҳу алайҳи ва салламга салоту саломлар бўлсин!

Бугун биз Куръони Каримнинг Расулуллоҳу саллаллоҳу алайҳи ва саллам аёлларига-оналаримизга берган олий таълими хусусида сұхбатлашамиз. Зеро шарафли хонадон ахли ана шундай олий тарбияга муносибдирлар. Токи улар турли бўлмагур ва бехуда одатлардан покланиб, ўзларига муносиб камолот мартабасига кўтарилисинглар. Токи уларнинг кимматлари юксалиб, диллари янада равшан тортсин. Дарҳакикат, бу Аллоҳнинг улуг фазли эди. Улкан фазл Эгаси бўлмиш Зот Ўзи хоҳлаган бандасига марҳамат кўрсатур.

Сұхбатимиз мавзуси «Ахзоб» сурасининг куйидаги оятлариdir.

﴿إِنَّمَا يُحَرِّكُ مُلْكَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا يَرِيدُ إِنَّمَا يُحَرِّكُ مُلْكَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا يَرِيدُ إِنَّمَا يُحَرِّكُ مُلْكَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا يَرِيدُ إِنَّمَا يُحَرِّكُ مُلْكَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا يَرِيدُ (32) إِنَّمَا يُحَرِّكُ مُلْكَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا يَرِيدُ (33) إِنَّمَا يُحَرِّكُ مُلْكَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا يَرِيدُ إِنَّمَا يُحَرِّكُ مُلْكَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا يَرِيدُ (34) إِنَّمَا يُحَرِّكُ مُلْكَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا يَرِيدُ﴾

қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан
 қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан
 қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан
 қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан
 қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан
 қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан
 қадағынан (35) қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан
 қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан
 қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан
 36) қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан қадағынан).

«Эй Пайгамбар аёллари, сизлар аёллардан биронтаси каби эмасдирсизлар (яъни, бирон аёл фазли мартабада сизлар каби бўла олмас). **Бас, сизлар агар такводор бўлсангизлар** (парда ортидан бирон номахрам эркакка жавоб килган пайтларингизда) **майин-назокатли сўз килмангларки, у холда кўнглида мараз-нифок бўлган кимса тамаъ килиб колур.** Яхши-тўгри сўзни сўзланглар! Ўз уйларингизда баркарор бўлинглар (яъни, бесабаб уйларингиздан ташкарига чикманглар, магар бирон хожат учун чикканларингизда эса) **илгариги динсизлик(даври)даги ясан-тусан каби ясан-тусан килманглар!** Намозни тўкис адо **килинглар, закотни (хакдорларга) ато этинглар хамда** (барча ишларда) **Аллоҳ ва Унинг Пайгамбарига** итоат этинглар! (Эй Пайгамбар алаихис-салом) **хонадонининг ахли, Аллоҳ сизлардан гунохни** кетказишни ва сизларни бутунлай поклашни истайди, холос. **Уйларингизда Аллохнинг оятлари ва хикмат** (яъни, Пайгамбар хадислари)дан иборат тиловат килинадиган нарсаларни зикр-тиловат килинглар! Албатта Аллоҳ Мехрибон ва Огоҳ бўлган Зотдир. Албатта муслим ва муслималяр, мўмин ва мўминалар, итоатгўй эркаклар ва итоатгўй аёллар, ростгўй эркаклар ва

ростгўй аёллар, сабр-каноат килувчи эркаклар ва сабр-каноат килгувчи аёллар ва тавозуъли эркаклар ва тавозуъли аёллар, хайр-садака килгувчи эркаклар ва хайр-садака килгувчи аёллар, рўза тутувчи эрлар ва рўза тутувчи аёллар, авратларини (харомдан) саклагувчи эркаклар ва (авратларини харомдан) саклагувчи аёллар, Аллохни кўп зикр килгувчи эркаклар ва (Аллохни кўп) зикр килгувчи аёллар - улар учун Аллоҳ магфират ва улуг мукофот (яъни, жаннат) тайёрлаб кўйгандир. Аллоҳ ва Унинг Пайғамбари бир ишни хукм килган-буорган вактида бирон мўмин ва мўмина учун (Аллоҳнинг хукмини кўйиб) ўзлари хоҳлаган ишларини ихтиёр килишлари жоиз эмасдир. Ким Аллоҳ ва Унинг Пайғамбарига осий бўлса, бас, у очик йўлдан озиш билан йўлдан озибди». (Ахзоб: 32-36)

1. Аллоҳ таъоло «Эй Пайғамбар аёллари», — деб хитоб килар экан, мўминлар оналарининг бутун диккат-эътиборларини бир жойга жамлади.
2. Мехрибон ва Раҳмли Зот «Эй Пайғамбар аёллари!»- деб уларни Расулуллоҳ саллаллоҳу алайхи ва салламга мансуб этди. Бу хам уларнинг кадрини кўтариш, уларни шарафлаш ва берилажак шарафли таълимга хозирлаш эди.
3. «Сизлар аёллардан биронтаси каби эмасдирсизлар...». Уларнинг хеч бир аёлга ўхшамаслиги айни пайтда ўзга аёллардан афзал эканликларини такозо килади. Бирок бу афзалликнинг маълум шартлари бор эди.
4. «Агар такводор бўлсангизлар...» Рожих кавлга кўра бу шарт ўзидан аввалги жумлага bogланади. Яъни агар такво килсангизлар, сизлар

ўзга аёллардан афзалдирсизлар. Маълумки, Пайгамбарнинг аёллари эканликлари уларнинг бошқалардан афзал эканликларини келтириб чикармайди. Аллоҳ таъоло «Тахрим» сурасида шундай деди:

«Аллоҳ коғир бўлган кимсалар (ва уларни мўминлар билан бирга хаёт кечиришлари хам Аллоҳнинг азобидан куткара олмаслиги) хакида Нухнинг аёли ва Лутнинг аёlinи мисол келтирди. У иккиси Бизнинг бандаларимиздан икки солих banda кўл остида эдилар. Бас, у (аёл)лар (Нух ва Лутга) хиёнат килган эдилар. (Нух ва Лут) Аллоҳ(нинг азоби)дан бирон нарсани у иккисидан даф кила олмадилар ва (уларга): «Киргувчилар билан бирга дўзахга киринглар!»- дейилди». (Тахрим:10)

Шарафли зотларга хамсухбат ёки якин-кариндош бўлиш, ёмон кимсалардан азобни тўсади, деб ўйлашлик хато.

5. «Агар такводор бўлсангизлар...» Яъни, агар ана шу такволарингизда давом этсангизлар, таквога харис бўлсангизлар. Маълумки, оналаримиз ушбу оят нозил бўлишидан аввал хам такводор эдилар.

6. «Майин-назокатли сўз килманглар...» Аллоҳ таъоло уларнинг шарафли хонадонга мансуб шарафли ва такводор аёллар эканлигига ишора килганидан сўнг «майин-назокатли сўз килманглар»,- деб кайтарди. Ахир шарафли ва такводор аёлларнинг бегона эркакларга майин сўзлар айтиши соглом аклга сигмайдиган холат-ку!

7. Араб тилида «майин гапирмок – хузуъ»нинг асл маъноси хорлик-хокисорликдир. Майин-мулойим гапириш хорликка ўхшаб кетгани учун оятда ишлатилди. Албатта, мастура муслима учун хорлик сабабларини кидиришга хеч кандай хожат йўк.

8. «... майин-назокатли сўз килманглар ...». Сиз хорлик сўзларини ахтарманг. Чунки уларни аслида хор-залил бўлганлар кидириб топадилар.

9. «У холда кўнглида мараз-нифок бўлган кимса тамаъ килиб колур». Оятда ишлар тартибига кўра зикр килинмокда. Аёлнинг номахрам эркакка майин сўзлар билан мурожаат килиши калбida марази бор кимсаларда ёмон фикр уйготиши ва уларни аёлнинг энг кимматбаҳо мулки-иффати ва шарафига тузок кўйишга кўзгатиши мумкин. Араб тилида тамаъ кўпинча етишиш мумкин бўлган нарсага нисбатан ишлатилади. Баъзида эса хомхаёл маъносини ифодалайди. Шунинг учун имконсиз нарсани хаёл килган кимсага чорасиз ишни тамаъ килибди, дейишади. Бегона эркаклар билан шакаргуфтторлик килаётган аёл беихтиёр калбларни харакатга келтириб кўяди. Окибат, баднафс кимсалар ўзларининг арzon максадларига эришиш учун йўл кидира бошлайди. Аллоҳ таъоло эркакларни аёлларга мойил килиб яратди. Бинобарин, заифалар бегоналарга назокатли сўзлар айтишдан, уларнинг олдига ясан-тусан килиб чикмокдан ўзларини тиймоклари лозим. Аллоҳдан кўркмайдиган кимсаларда бу туйгу айникса кучли бўлади.

10. Касаллик – кувватсизлик туфайли тана мижози низомининг бузилишидир. Оятда «калбларида мараз-касаллиги бор кимсалар», - дейилди. Бу кишининг дин эътибори билан Аллоҳдан такво килмаслиги ва Аллоҳнинг зикридан гафлатда бўлиши сабадидан бузилишидир. Аллоҳнинг Ўзи арасин!

11. «У холда кўнглида мараз-нифок бўлган кимса тамаъ килиб колур». Аллоҳ таъоло Пайгамбар аёлларининг покиза ва шаън-шарафли мастуралар эканлиги учун «Бас, окибат мана бундай бўлади ...», - деб

сўзни давом эттиrmади. Куръонда бу каби мисоллар талайгина топилади.

12. «Яхши-тўгри сўзни сўзланглар!» Аллоҳ таъоло кайтариқдан кейин тўгри сўзланглар, деб амр килди. Яъни, факат яхши, тўгри сўзни сўзлангиз. Зеро, инсон харакатсиз тош котмоги учун эмас, балки амал учун яратилган. Аллоҳ таъоло Пайғмабари аёлларини таквога буюрди. Аслида тавозе ва хушкалом хам такво таркибидандир. Сўнг уларни номахрам эркакларга майин-мулойим сўзлашдан кайтарди. Нихоят, факат «Яхши-тўгри сўзни сўзланглар!»- деб амр килди.

13. «Яхши-тўгри сўзни сўзланглар!» Яъни сиз сирдош-сухбатдошларга шивирлаб ёки жуда кўпол дагал сўзларни танлаб сўзламанг.

14. Яхши-тўгри сўз лафзларни хам, услубни хам ўз ичига олади. Лафзлар масаласида мўминалар уч нарсага риоя кilmоклари лозим:
а) Кишининг дилини оғритадиган, кўпол ва мункар сўзларни айтмаслик; б) Бегона эркаклар билан худди маҳрами каби «айланай-ўргилай» килиб гаплашмаслик. Аёллар, номахрамларга бир иш килдираётганингизда ёки нарса сотиб олаётганингизда тилингизга эҳтиёт бўлинг; в) Эҳтиёждан ортикча сўзламаслик. Иброҳим алайхис-саломнинг аёли фарзанд кўриши хакидаги хушхабарни эшитганида бутун таажжубини икки калимага жойлаб шундай деган эди: «Тугмас кампир-а?!». У эҳтиёждан ортик биронта сўз айтмади. Бу аёлнинг назарида уни фарзанд кўришдан икки нарса тўсиб туради: Кексалик ва бепуштлик.

Муслима номахрам эркаклар билан имкон кадар кам ва киска гаплашмоги керак. Услуб масаласига келсак, мўминалар номахрам эркакларга нозланиб, тилларини бураб, ширин сўзларни танлаб

гапиришлари мумкин эмас.

15. «Ўз уйларингизда баркарор бўлинглар». Мазкур оятни аксарият уламолар «вакорна», яъни викорли, муҳтарама бўлингиз, деб кироат килишган. Факат Нофэъ ва Осим баркарор бўлингиз мазмунида тиловат килганлар. Демак, мазкур оятга икки сахих, мутавотир кироат мавжуд.

Биринчиси: Ўз уйингизда викорли-муҳтарама бўлингиз.

Иккинчиси: Ўз уйингизда баркарор бўлингиз. Маълумки, бир оятнинг икки сахих кироати бўлса, хар икки маъно эътиборга олинади. Икки кироат натижасида икки хил маъно келиб чикса ва хусусан хар иккиси бир-бирини такозо киладиган маънолардан бўлса, улар оят тафсири таркибига киритилади. Аёл уйида ўтиришга буюрилди. У уйидан ташкарига чикмаслик билан викор ва салобат касб этади. Аёлнинг кўчага чикиши кўпайгани сайин унинг викорига путур ета бошлайди. Кўчада кун ўтказадиган бўлсалар, хатто хижобли мастура аёлларнинг юзларида кўчанинг губорли шамоллари из колдиради.

Бу исломдаги улкан асос ва шаръий талабдир. Мазкур асосга муслималар нечоглик риоя килсалар, уларнинг кадр-киммати, мукаррама ва муҳтарама бўлишлари шунчалар кафолатланади.

Шариатнинг аёллар хусусидаги хукмларини диккат билан ўрганиб чиккан киши шариатдаги асл максад аёлни имкон кадар номахрамлар назаридан четда тутиб туриш эканини англайди. Аёл бегона эркаклар билан аралashiб юрмасдан, ўз уйида муҳтарама бўлиб ўтиргомги лозим.

«Умми Хумайд разиллоху анҳо - Абу Хумайд Соъидий разиллоху

анхунинг аёли Набий саллаллоху алаихи ва саллам хузурларига келиб деди:

- **Ё Расулуллоҳ, мен сиз билан** (яъни сизга иктидо килиб масжидингизда) **намоз ўкишни яхши кўраман.**
- **Мен билан намоз ўкишни яхши кўришингни билдим,- дедилар Набий саллаллоху алаихи ва саллам.** (Бирок) **уйингнинг ичкари хонасида ўқиган намозинг дахлизда ўқиган намозингдан яхширокдир.** Даҳлизда ўқиган намозинг ховлингда ўқиган намозингдан яхширокдир. **Ховлингда ўқиган намозинг кавминг** (маҳалланг)нинг масжидида ўқиган намозингдан яхширокдир. **Кавмингнинг масжидида ўқиган намозинг менинг масжидимда ўқиган намозингдан яхширокдир.**

Ummi Xumayd razilloxu anaxoning talabiga binoan uyining eng ichkari va korongurok kismiga uning uchun namoz o'qigan joy xozirlab berildi. U Allox azza va jallaga yulikkunga kadr u erda erda namoz o'qib o'tdi ».

Максади Набий саллаллоху алайхи ва саллам масжидларида у зотга иктидо килиб намоз ўкиш бўлган аёлга шундай жавоб берилди! Кўнгилхушлик ёки бозор-у дўконларни айланиш учун рухсат сўрайдиган (ёхуд рухсат хам сўраб ўтирмайдиган!) аёлларга нима деб жавоб бериш керак?!

Ummu Salama razilloxu anadan: Rasululloh salalluxu alayhi va sallim dedilar: «Ayollarning eng ya xshi masjidi uylarining ing ichkarisidir!».

Ummu Salama razilloxu anadan: Nabiy salalluxu alayhi va sallim dedilar: «Ayolning oz xonasida o'qigan namozi xujrasida uqigan namozidan yashirdir. Xujrasida ukigan namozi xovlisida uqigan namozidan yashirokdir. Xovlisida uqigan namozi kavmi (maxallasi ning masjidida uqigan namozidan va xshirokdir) ».

Abdullox ibn Umar razilloxu anudan: Nabiy salalluxu alayhi va sallim dedilar: «Ayollarингизни масжидлардан тустаниз. Улар учун уйлари яхширокдир».

Rasululloh salalluxu alayhi va salam dedilar: «Ayol avratdir. Ayol ko'chaga chiksa, shayton unga oldindan chikadi».

Nabiy salalluxu alayxi va sallim dedilar: «Ayol uning eng korongu burchagida uqigan namozichalik Alloxga suyukli namoz o'qimagan».

Abdullox ibn Masud razilloxu anxu aytadi: «Ayollar avratdir. Ayol uyidan tashkariga chikadi. Uning xech bir yomonligi bo'lib qolmaydi. Ana shunda shayton unga oldingi ovoz chikadi. «Sen yoningdan o'tgan xar bir kishining maftun etanidan», - deb aytdi vasvasa qildi. Keyin ayol kiyimlarini kiyishga tutinadi. Undan: «Yo'l bulsin?» - deb so'raydilar. U: «Bemordan xol so'ramokchiman, marxumning janozasiga bormokchiman éki masjidda namoz kimkimchiman», - deb javob berishdi. Ayol xech kachon Robbinsiga o'z uyida ibodat kilganchalik ibodat kilmagani ».

Abdullox ibn Masud razilloxu anaxudan: Nabiy salalluxu alayhi va salmed delilar: «Ayolning uyida uqigan namozi xujrasida uqigan namozidan ko'paytirildi. Unning xos xonasida ukigan namozi uyida uqigan namozidan xam ustundir».

Abu Amr Shayboniy aytadi: «*Men Abdullox ibn Mas'udningning juma kuni kuni ayollarни masjiddan chikarib yuboraotganini ko'rdirim.* U: «*Uylaringga boringlar. Ўша ер sizlarga yaxshishirok », - derdi» .*

Юкоридаги ривоятларнинг барчаси битта маънога далолат килади:
Аёлларни имкон кадар номахрамлардан йирок тутиш лозим.
Расууллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам аёлларни масжидга
чиксалар хам, охирги сафда туришга буюрдилар.

Nabiy salalluxu alayxi va sallim dedilar: «***Erkaklar saflarining eng ya xshisi avvalidir, eng yomoni oksirdir. Ayollar saflarining eng yaxshi ishi Oxirdir, eng yomoni avvalidir*** ».

Афсуслар бўлсинки, бугун аксарият муслималар шариатнинг бу кисмига жуда бепарводирлар. Улар бўлар-бўлмасга кўчага чикиб кетаверадиган, худа-бехуда бозорлар ва турли жамоат жойларига «юриш» киладиган одат чикаришди. Хатто масжидларда хам уларнинг минг тусда товланаётган ранг-баранг хижоблари кўзларга тикандек ботади. Нахот, ер юзининг энг покиза кисми масжидларда хам намозхонлар калбига фитна тўр солса?!

Савда разиллоҳу анходан сўрашди:

- *Нега бошка опа-сингилларингиз каби хаж, умра килмайсиз?*

Савда жавоб берди:

- *Мен хаж хам, умра хам килганман. Аллоҳ таъоло менга уйда ўтиришни буюрди. Аллоҳга касамки, энди хеч качон уйимдан ташкарига чикмайман.*

Савда разиллоху анҳо то вафот этгунга кадар остона хатлаб кўчага чикмади. Уйидан унинг жонсиз танасини кўтариб чикдилар.

Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам аёлнинг уйида ўқиган намозини унинг Аллоҳга энг суюкли жой-масжидда Пайғамбари ортида ўқиган намозидан афзал билди. Энди Аллоҳ таъоло учун энг ёкимсиз мавзе – бозорларга чикиш хакида нима дейиш мумкин?!

Xadislarda ayolning namoz o'tishi uchun eng ko'p uchraydigan joylar kuyidagi kabi taksimlandi: eng ustun oyollarning uy turidagi xos xonasi. So'ng undan keyingi kattarok xona. Keyin tegishliiz, uyni eshiklari tutashgan xona. Keyin xovli sahni. Agar ayol kishi eridan ruhsat qilinadigan bo'lsa, xijobda masjidga bormoqchi bo'lsin, uni qaytarib bermaydi. Chunki yukorida ko'rsatilgan kilingan xadisda: **Abdullox ibn Umar razilloxu anaxudan: Nabiy salalluxu alayhi va salam d edilar: «Ayollariningizni masjidlardan tusmaniz. Ular uchun uylari yaxshirokdir ».** [11] – deyilgan. Abdullox ibn Umardan: Rasululloh salalluxu alayhi va salam dedilar: **«Alloxning chuvilarini masjidlardan man kilmanglar»**

16. «Динсизлик (даври)даги ясан-тусан каби ясан-тусан килманглар!» «Табарруж» – ясан-тусан калимасининг асл маъноси очилиш, кўзга ташланиш демакдир. Аёлнинг ўзини, зеб-зийнатларини, борингки, кай бир гўзаллигини номахрамлар олдида кўз-кўз этиши ана шу ясан-тусан таркибиға киради.

17. «Динсизлик ясан-тусани» ибораси кўп маъноларни ўз ичига олади. Жумладан, аёлнинг номахрамлар билан аралашиб юриши, юриш-туришини фитнали нозу-фироклар билан ўзгартириши ва очик-сочик юриши хам шу маънога дохилдир.

18. Динсизлик, яъни жохилиятнинг ўзаги жаҳл-жаҳолатdir.

Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам рисолатларидан аввал одамлар хидоятдан узок яшаган бир ҳолатdir.

19. Ояти карима бегоналар олдида ясан-тусан кilmok жохилият амали эканини таъкидлади. Бинобарин, шу ҳолатда кўчага чиккан аёл ўзида жохилиятнинг бир кўринишини муҳрлаб чиккан бўлади. Эркаклар билан аралашиб, номаҳрамларга кўз сузиб, очик-сочик юрмок каби жохилият одатларининг хеч бири замонавийлик ёхуд тараккиёт деб аталмайди. Бу ўз номи билан жаҳолатdir. Бундан неча асрлар илгари ислом таг-томири билан сугуриб ташлаган жохилият зулматига кайтишдир.

(давоми бор)

Axmad, Ibn Xuzayma va Ibn Xibbon rivoyatasi.

Axmad, Taboroniy va boshkalar rivoyatasi.

Tababariy rivoyat.

Abu Dovud yashaydi.

Termiziy rivoyat.

Ibn Xuzayma va Tababariy rivoyatasi.

Tabaroniy rivoyat.

Abu Dovud va Ibn Xuzayma rivoyat.

Ibn Xuzayma va Taboroniy rivoyatasi.

Musulmon yashashi.

Abu Dovud yashaydi.

Imom Buxoriy va Muslim rivoyatlari.